

HARVEY'İN MEKÂN TARTIŞMALARI EKSENİNDE YAŞLILARIN GÖZÜNDEN KENTSEL DÖNÜŞÜM

Cem ERGUN* & Ayşe DERİCİOĞULLARI ERGUN**

Öz

İnsan-mekân ilişkisi tarih boyunca önemini korumuş ve günümüzde de korumaya devam etmektedir. Sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. tüm insan deneyimleri mekân tarafından şekillendirilmiştir. Dolayısıyla bu deneyimlerin ortaya çıkması, gelişmesi ve devam etmesinde mekân büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda mekânın sadece fiziksel bir olgu olmadığını aynı zamanda sosyal dinamiklerin ve ilişki ağlarının da belirleyeni olduğunu söylemek mümkündür. İnsanların yer seçim kararlarına bağlı olarak ortaya çıkan mekân bünyesinde sosyal ilişkiler kurulmakta ve mekânın da etkisiyle bu ilişkiler gelişmektedir. Tarihsel süreç içinde sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde olan kentler, günümüzde dışsal müdahalelerle dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Yakın dönemin en önemli kentsel politikaları olan kentsel dönüşüm projeleri ile gerek ülkemizde gerekse dünyada kentler yoğun bir dönüşüm müdahalesi ile karşı karşıyadır. Farklı gerekçelerle hayata geçirilen uygulamalar bir yandan kentleri fiziksel olarak değiştirirken diğer yandan da kent sakinlerinin gündelik yaşantılarının değişmesine neden olmaktadır. Yaşam alanlarına müdahale söz konusu olduğunda kentlilerin kentsel dönüşüm uygulamalarına karşı olumsuz tavır takınmaları söz konusu olabilmektedir. Bu çalışmada genel olarak David Harvey'in mekân olgusuna yaklaşımı ele alınacaktır. Ardından yine Harvey ekseninde kent, mekân, konut kavramları ve kentsel dönüşüm uygulamaları kısaca değerlendirilecektir. Yaşlı bireylerin mekân ilişkisi incelendikten sonra Burdur ilinde kentsel dönüşümüne maruz kalacağı dile getirilen Tepe, Sinan ve Karasenir mahallelerinde yaşayan 60 yaş ve üzeri kişilerle yapılan saha araştırmasının sonuçları üzerine bir değerlendirme yapılacak ve görüşmecilerin kentsel dönüşüm algıları ile kentsel dönüşüm projelerine ilişkin görüşleri paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Harvey, Kent, Mekân, Kentsel Dönüşüm, Yaşlılık.

URBAN TRANSFORMATION FROM THE PERSPECTIVE OF THE ELDER IN HARVEY'S SPACE DISCUSSIONS

Abstract

The human-space relationship has maintained its importance throughout history and continues to be important today. All human experiences, such as social, cultural, economic, and political relations, are shaped by space. Therefore, the

* Doç. Dr., MAKÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cergun@mehmetakif.edu.tr.
<https://orcid.org/0000-0003-0238-8881>

** Dr. Öğr. Üyesi, MAKÜ Burdur Sağlık Hizmetleri MYO, adericiogullari@mehmetakif.edu.tr.
<https://orcid.org/0000-0003-4667-2673>

space has a great role in the emergence, development and persistence of these experiences. In this context, it is possible to say that space is not only a physical phenomenon but also the determinant of social dynamics and relationship networks. Social relations, which emerge as a result of people's choice of location, are established within the space and these relations develop with the influence of the space. Cities, which have been in constant change and transformation in the historical process, are trying to be transformed by external interventions today. With urban transformation projects, which are the most important urban policies of the recent period, cities in our country and in the world are facing an intense transformational intervention. On the one hand, the practices implemented for different reasons change the cities physically and on the other hand, they cause daily lives of the residents to change. When it comes to intervention in living spaces, it is possible for citizens to take a negative attitude towards urban transformation practices. This study will generally focus on David Harvey's approach to the phenomenon of space. Then, urban, space, housing concepts and urban transformation applications will be briefly evaluated on the basis of Harvey. After examining the location relationship of the aged individuals, an evaluation will be made on the results of the field research conducted with people aged 60 and over who live in the neighborhoods of Tepe, Sinan and Karasenir, which are stated that they will be exposed to urban transformation in Burdur province. The opinions of the interviewees regarding urban transformation projects and urban transformation projects will be shared.

Keywords: *Harvey, City, Space, Urban Transformation, Old Age.*

Giriş

İnsan ve mekân birbirinden ayrı ele alınamayacak olgulardır. Bir diğer ifade ile bu iki olgu birbirini tamamlamakta ve anlamlandırmaktadır. Kentlerin temel birimi olarak ele alınan mahalle olgusunun da insan ve mekânla temellendiği dile getirilmektedir. Bir diğer ifade ile mekân ve insanın birlikte ortaya çıkardığı bir yaşam sahnesidir mahalle. İnsan mahalleyi oluşturan temel dinamiktir ve mahallenin oluşumu/gelişimi de insanın mekânda varoluşuyla bağlantılıdır. Kendine has yapısı, kimliği ve yaşam tarzına sahip olan mahalle, gerçek bir yaşam alanıdır. Dolayısıyla mahalle, hayatın belli değerler, kültürel davranışlar, inançlar, alışkanlıklar ve gelenekler ekseninde kurulduğu bir mekândır. Bünyesinde; komşuluk, yardımlaşma, dayanışma, güvenlik, benzerlik, aidiyet ve yakınlık gibi dinamikleri barındırmaktadır (Alver, 2012: 221).

Harvey açısından da mekân benzer özellikler taşımaktadır. Ona göre mekân; insan tarafından biçimlendirilen ve aynı zamanda insanı biçimlendiren bir olgudur. İnsani edimlerin, faaliyetlerin ve kültürün mekânların şekillenmesinde ana aktör olduğunu vurgulayan Harvey'e göre bu biçimlendiriş aynı zamanda toplumun kültürünü, yapısını, hedeflerini ve yaşantılarını da yansıtmaktadır (Harvey, 2013: 11, 36).

Mekân olgusu, kullanıcı olduğu insanların etkilediği ve deneyimlerinin yansıdığı alan şeklinde ele alınmalıdır. Mekân hali hazırda var olan yer olgusunun anlam ve yorum katılarak yeniden üretilmesi anlamına gelmektedir. İnsanlar yerlerden kendi yaşantı ve deneyimlerini

yansıtacakları mekânları oluşturur. En genel ifadeyle mekân; insan elinin yere dokunduğu andan itibaren ortaya çıkan yeni bir duruma işaret etmektedir (Alver, 2010: 18). Mekân; toplumsal olayların gerçekleştiği ve toplumsal olguların ortaya çıktığı, insanların gündelik yaşantılarının biçimlendiği ve bu süreçleri etkileyen bir yapı şeklinde ele alınmalıdır (Harvey, 2003: 34). Yere, doğaya, çevreye insanların anlam katarak oluşturduğu mekân; aynı zamanda toplumsal süreçlerin gelişimi üzerinde etkide bulunmaktadır (Harvey, 2013: 11). İnsanların yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte, gündelik gereksinimlerini karşılamak adına yaptıkları faaliyetlere paralel olarak anlam ve önem kazanan mekân; süreç içinde sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal vb. ilişkiler çerçevesinde biçimlenerek günümüzde yaşam alanı olarak ifade edilmeye başlanmıştır (Tümtaş, 2012: 5).

Tüm yaş grupları için barınma ve dolayısıyla ev/konut, insanlık tarihi boyunca en önemli ihtiyaçlardan biri olmuştur ve önemini her daim korumuştur. Konut; insanların beslenme, dinlenme vb. temel ihtiyaçlarını karşıladıkları yer olmanın ötesinde anlamlar taşımaktadır. Bu bağlamda konut, bireylerin dış etkenlerden korunması ve barınma ihtiyaçlarını karşılıyor olmasının yanı sıra; sosyal ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesine olanak sağlayan, gündelik yaşantının sürdürülmesine imkân veren, gelecek planlarının yapılmasına katkıda bulunan toplumsal, mekânsal, ekonomik ve psikolojik boyutlara sahip bir olgu olarak değerlendirilebilir (Yıldız ve Zümrüt, 2012: 395). Ev olgusu ise konutla benzer anlamda algılansa bile özellikle sahip olduğu psikolojik özellikleri nedeniyle farklı bir bağlama yerleştirilmektedir. Konut daha çok fiziksel bir mekâna karşılık gelirken ve toplumsal, ekonomik, politik bir mücadelenin sürdürüldüğü bir alan olarak nitelendirilirken; ev bireylerin duygusal bağ kurdukları, hayatları boyunca sayısız paylaşımlar yaşadıkları ve bu yüzden de bağlarını koparamadıkları özel bir alan olarak görülmektedir (Yıldız ve Zümrüt, 2012: 396).

Kent, genellikle arazi üzerine inşa edilmiş yapılardan oluşan ve kullanıcılarına mal ve hizmet sunmak amaçlı tasarlanmış yerleşik bir mekân gibi anlamlandırılıyor olsa bile aslında üzerinde yaşayan nüfusla bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Kent, üzerinde yaşayan nüfusun kültürel yapısını yansıtmakta ve tekrar üretmektedir. Vatandaşların gönüllülük içeren etik birliğine ve katılımına, ortak olarak geliştirilmiş bir kültüre ve toplum bilincine dayalı bir birliktelik olarak okunmalıdır. Durağan bir doğa ya da çevre olarak görünse de özünde kent mekânı tarafsız değildir. İnsanlar mekânları, insan ilişkileri de değer ve sembolleri toplumsal ve politik olarak yeniden üretmektedir (Gül vd., 2008: 357; Duru, 2001: 357; Bookchin, 1999: 15). Alışkın ve aşına olunan mekânlarla olan bağ koparılmadan gerçekleşen yaşlanma süreci insan ve mekânı iç içe geçirerek bütünleştirir (Çapçioğlu ve Alpay, 2019: 1953).

Hızlı kentleşme ve toplumsal değişme, yaşlıların toplumsal statülerini de hızlı bir biçimde değiştirmektedir. Bireyler yaşlandıkça ve toplumsal değişim hızlandıkça önemini kaybeden ya da etkinliği azalan toplumsal rol

ve statülerine bağlı olarak genellikle sosyal açıdan geri çekilme sürecine yönelmektedirler. Bu süreçte bir yandan yaşlıların sosyal etkileşim oranları azalmaya başlamakta diğer yandan da bu azalmaya bağlı olarak toplumsal değişme sürecine uyum sağlamaları gittikçe zorlaşmakta ve yaşlı bireyler giderek yalnızlaşmaktadır (Ceylan vd., 2015: 49; Akçay, 2015: 91). Yalnızlık, hayatın hemen her döneminde kaygı verici bir durum olmakla birlikte en çok hissedildiği ve yoğun olarak yaşandığı dönem ise ileri yaşlar olmaktadır. Sağlık konusunda ortaya çıkan sorunların ve fiziksel yıpranmanın yaşlı bireylerin hareketliliğinin azalmasına yol açmasının yanında, emeklilik ve toplumsal anlamda var olan olumsuz yaşlı algısı gibi etkenler de sosyal ilişki ağlarını ve sosyal etkileşimi kısıtlamaktadır. Bu durum ise yaşlı bireylerin yoğun bir biçimde yalnızlık hissetmelerine yol açabilmektedir (Macionis, 2012: 393; Görgün Baran, 2016: 82; Canatan, 2016: 142). Yaşlanma süreciyle birlikte ortaya çıkan fizyolojik, ekonomik, psikolojik ve sosyal değişimler yaşlıların günlük yaşantılarını rahat, güvenli ve bağımsız olarak sürdürme yeteneklerine olanak sağlayan ve bu yeteneklerini destekleyen mekânları daha önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda mekân; kullanıcılarının ekonomik, sosyal, psikolojik ve fiziksel gereksinimlerini karşılamakta ve bu gereksinimlere bağlı ortaya çıkan faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için yarattığı alan oranında da hayat kalitesini arttırmaktadır. Bu bağlamda ölçeği hangi boyutta olursa olsun kullanıcıları açısından mekânın gereksinimleri giderici, kullanılabilir ve yaşanabilir olması oldukça önemlidir (Düzenli ve Alpak, 2017: 3).

Mekânların kullanılabilirliği, kullanım amacı ve sıklığı, mekânı kullanan kişilerin sosyal, ekonomik ve yaşa bağlı gereksinimlerine bağlı olarak farklılıklar taşımaktadır. Bireylerin yaşamları boyunca değişen davranış biçimleri, alışkanlıkları ve fiziksel özellikleri mekân ilişkisini de etkilemekte; mekânın organize edilme biçimleri de bireylerin mekânı kullanım özelliklerini etkilemektedir. Bu doğrultuda yaşlıların yoğun ilişki içinde oldukları mekânların, onların gereksinimleri ve kullanım olanakları çerçevesinde organize edilmesine dikkat edilmesi gerektiği ifade edilebilir (Düzenli ve Alpak, 2017: 3).

1. SERMAYE-MEKÂN İLİŞKİSİNİ HARVEY'İN GÖZÜNDEN OKUMAK: KENTSEL DÖNÜŞÜME KISA BİR BAKIŞ

Sermaye kendisi açısından en kârlı olan, kısa sürede birikimini arttırabileceği ve serbest bir biçimde faaliyetlerini sürdürebileceği alanları tercih etmektedir. Bu süreçte en çok ihtiyaç duyduğu mekanizma olarak da kurumsal düzenlemeler çıkmaktadır. Yakın dönemde gerek dünya genelinde gerekse de ülkemizde ulusal-yerel yönetimler sermayeyi çekebilmek adına kurumsal düzenlemeleri hayata geçirmektedirler. Hatta bu düzenlemeleri hayata geçirirken oluşabilecek eşitsizlikleri görmezden gelmekte ve sermaye birikim sürecinin önünü açacak uygulamalardan kaçınmamaktadırlar. Buna örnek olarak da ortaya koyduğu tüm mağduriyetler ve yarattığı sosyo-ekonomik eşitsizliklerle günümüz kentsel politikalarının bel kemiği olan

kentsel dönüşüm projeleri gösterilebilir (Harvey, 1999: 195; 2008a :88, 219; 2008b: 76-77, 90, 111).

Kentsel dönüşüm en genel ifadeyle; kentlerin, tarihsel süreçte edindiği deneyimlerden, güncel teknolojik olanaklardan ve geleceğe yönelik olasılıklardan hareket edilerek planlı bir biçimde yeniden yapılandırılması, mevcut sorunların ortadan kaldırılması, kent sakinlerinin güvenli ve sağlıklı yapılara kavuşturulması ve yeni yaşam alanlarının ortaya çıkarılması amacıyla yapılan çalışmalar şeklinde ifade edilebilir (Sarı, 2016: 23).

Kentsel dönüşüm; eskiyen, yıpranan, bozulan, köhneleşen ya da çökme sürecine girdiği düşünülen kentsel alanların sosyal, kültürel, ekonomik, çevresel ve fiziksel durumları bir bütün halinde ele alınarak daha sağlıklı ve iyi hale getirilmesi amacıyla hayata geçirilen faaliyetler toplamı şeklinde ele alınabilir (Şahin, 2008: 76; Kocabaş, 2006: 10; Roberts ve Sykes, 2000: 17). Bu bağlamda kentsel dönüşüm uygulamaları çerçevesinde; kentsel bozulmaya neden olan etkenlerin saptanması, kötü yaşam şartlarının iyileştirilmesi, sosyal veya fiziksel altyapı sorunlarının giderilmesi, kentsel dokuda yitirildiği düşünülen değerlerin yeniden kentlere kazandırılması vb. ifadelerle sıklıkla karşılaşılmaktadır (Yıldırım, 2006: 8; Akkar, 2006: 29).

Sermaye ya da bir sistem olarak kapitalizm tarih boyunca içinde düştüğü krizlerden kurtulabilmek adına yeni coğrafi ve mekânsal düzenleme arayışlarına girmiştir. Bir diğer ifade ile kapitalizm kendisini, mekânsal müdahalelerle yeniden inşa etmiş ve güçlendirmiştir. Tarihsel süreç içinde sermaye birikiminin önünü açmak adına coğrafi profiller, ulaşım-iletişim alanları, altyapısal ve mekânsal örgütler üreten kapitalist anlayış; daha fazla birikim sağlamak adına da ürettiği tüm bu olguları yıkmaktan ve yeniden üretmekten çekinmemiştir. Günümüzde de sermayenin yoğun baskısı altında olan kentsel mekânlarda aynı süreç yaşanmakta, rant temelli yaklaşım doğrultusunda içi boş birer meta konumuna indirgenen kentsel mekânlar sermaye lehine yıkılıp yeniden yapılandırılmaktadır (Harvey, 2008a: 75; 2016: 344). Harvey'in "yaratıcı yıkım" olarak ifade ettiği bu yeniden yapılandırma sürecinin kazananı sermaye grupları ve üst-orta sınıflar olurken; yaratıcı yıkımın mağdurları ise kentlerin yoksul-dezavantajlı kesimleri ile marjinal grupları olmaktadır (Erder, 1998: 109-110; Keyder, 2002: 50; Harvey, 2009: 193-194).

Kentsel dönüşüm yeni bir olgu değildir ve kentler kendi iç dinamikleriyle sürekli bir dönüşüm halindedir. Kentlerin dönüşümü doğal, fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel etkenlerle bir süreklilik arz etmektedir (Yapıcı, 2008: 18). Ancak günümüz kentlerinde yaşanan dönüşüm kentlerin kendi iç dinamiklerinden kaynaklı bir biçimde değil; dışsal aktörler ve dinamiklerin yönlendirmesiyle yaşanmaktadır. Bu çerçevede deneyimlenen kentsel dönüşüm sürecinde kentsel aktörlerin önemli bir kısmı sürecin dışında bırakılmakta, kentsel katılım boyutu görmezden gelinmekte ve dolayısıyla kentsel dönüşüm uygulamaları çoğunlukla soylulaştırmayı çağrıştıran sonuçları ortaya çıkarmaktadır (Köksal, 2008: 17). Genel olarak kentlerin yoksul mahallelerinde etkili olan kentsel dönüşüm; halihazırda

dezavantajlı olan kesimlerin daha da yoksullaşmalarına ve mağduriyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Dönüşüm projelerinden dolayı evlerini ve yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalan bu kesimler, barınmanın yanı sıra istihdam, eğitim, sağlıklı çevrede yaşama ve siyasal katılım gibi temel haklarından da mahrum kalmaktadırlar (Zeybekoğlu Sadri, 2013: 2-3; 14).

Kentsel dönüşüm projelerinin ve uygulama sonuçlarının en genel ortak özellikleri olarak karşımıza ekonomik ve fiziksel ölçekli olmaları ve kentlerin sosyal dokusunu ve halk katılımını göz ardı ediyor olmaları çıkmaktadır (Gökbulut, 1996: 35). Kavram dünya literatüründe kentsel yenileme, kentsel yeniden geliştirme, kentsel rehabilitasyon, kentsel yeniden canlandırma vb. şekillerde ele alınırken, Türkiye özelinde özellikle 1990'larla birlikte yaygınlaşan kentsel dönüşüm projelerinin bir kentsel alanı tamamen yıkmak ve başka bir yere taşımak olarak gerçekleştiği görülmektedir (Altınörs Çırak ve Yörür, 2006: 79).

Ulusal-yerel yönetim mekanizmalarının sermaye ve piyasa aktörleri lehine kentsel dönüşüm uygulamalarının hızla hayata geçirdikleri ülkelerde sosyo-ekonomik eşitsizlikler günden güne artmakta ve toplumsal kesimler arasındaki kutuplaşma daha da derinleşmektedir. Ortaya çıkan bu eşitsizlik ve kutuplaşmanın mekânsal anlamda da yansımaları ortaya çıkmaktadır. Kentlerde varlıklı kesimlerin yaşam alanları olan lüks konut-eğlence-tüketim mekânları ile yoksul kesimlerin yoğunlaştığı kentsel mekânlar şeklinde bir mekânsal ayrışma ve eşitsizlik oluşmaktadır (Harvey, 2008: 217-218).

Günümüzde sermaye ve varıl kesimler lehine hayata geçirilen kentsel dönüşüm projeleri ile, kentlerde değerli olduğu düşünülen kentsel alanlar yıllardır buralarda yaşamakta olan kesimlerin elinden alınmakta ve bu kesimler yerlerinden edilmekte ve tercih edilmeyen kentsel alanlara gönderilmektedir (Harvey, 2012a: 185; 2009: 195; Smith, 2015: 51).

Kentsel mekânın meta olarak görülmeye başlanması ve bu doğrultuda yeniden yapılandırma arayışına girilmesi sürecinde yatırımcıları ve üst-orta sınıfları kayıran uygulamalar hayata geçirilmekte; sürecin kaybedenleri ise kentlerin dezavantajlı ve yoksul/marjinal kesimleri olmaktadır. Kentsel mekânların sosyal, kültürel, doğal ve ekonomik dinamikleri görmezden gelinmekte ve mekânsal ayrışmayı/dışlanmayı arttıran sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kentlerin yoğun kâr arayışına sahne olması yatırım aracı olarak görülmeye başlanması; kent sakinlerinin sosyal ve mekânsal ilişki ağlarını yok etmekte, gündelik yaşam pratiklerini olumsuz etkilemekte ve yeni yoksunluklar-mağduriyetler oluşmasına neden olmaktadır (Harvey, 2013: 130; 2012a: 183; Sallan Gül ve Kahraman, 2013: 262; Eğilmez, 2010: 603, 626; Kuyucu ve Ünsal, 2011: 88; Gül ve Ergun, 2011: 158; Merrifield, 2017: 18).

Günümüz kentsel dönüşüm uygulamaları; kentlerin yoksul ve dezavantajlı kesimlerini mekânsal açıdan edilgen konuma getirmekte, üst/üst orta sınıfların mekân tercihlerine bağlı olarak yaşam alanlarını değiştirmeye zorlamakta veya varıl kesimler tarafından tercih edilmeyen kentsel alanlara doğru bir hareketliliğe itmektedirler (Smith, 2015: 51). Bu tarz bir kentsel

politika anlayışı kentlerin yoksul ve dezavantajlı kesimlerinin zaten kötü olan yaşam koşullarını daha da olumsuz etkilemekte ve dezavantajlılık çemberini iyice genişletmektedir (Ergun ve Koçancı, 2017: 24).

Hemen hemen tüm ülkelerde kentsel dönüşüm projeleri; deprem, yangın, gecekondular, eskime, yıpranma, kaçak yapılaşma, sağlıksız çevre, kentsel ya da tarihsel dokunun bozulması vb. nedenler ileri sürülerek hayata geçirildiği gibi; dönüşüm alanlarında yaşayanların sosyo-ekonomik ve toplumsal ortamlarının sağlıklı hale getirilmesi ve iyileştirilmesi kaygısıyla projelerin hayata geçirildiği de dillendirilmektedir (Engincan, 2015: 109; Yedekçi, 2015: 23). Günümüz kentsel dönüşüm projelerinin neredeyse tamamı; toplumsal ve ekonomik politikalarla desteklenmeyen, katılım süreçlerini engelleyen, dönüşüm alanlarındaki sosyal ilişki ağlarını görmezden gelen, kültürel ve toplumsal birikimi göz önünde bulundurmayan, kentleri salt fiziksel olgularmış gibi algılayarak yıkıp yeniden yapma şeklinde gerçekleşmektedir (Öktem Ünsal, 2015: 303; Torunoğlu, 2007:385). Bu anlayış çerçevesinde kent ve genel olarak mekân bir meta olarak algılanmaktayken, sosyo-kültürel kullanım değerine sahip bir yaşam alanı olduğu göz ardı edilmektedir. Kenti değişim değeri açısından ele alanlar; kentsel rantları arttırıcı, kenti sermaye açısından çekici kılacak ve kent mekânına yapılacak yatırımları arttıracak uygulamaları talep etmektedirler. Kenti kullanım değerine göre değerlendirenler ise; sağlıklı barınma ve çalışma koşullarına sahip, toplumsal gelişmelerini sağlayacak ve kültürel gereksinimlerini karşılayacak mekânlar talep etmektedirler (Şengül, 2000: 53-55; Doğan, 2007: 18).

Kentsel dönüşüm, kentsel mekânın kullanımına yönelik fiziksel bir müdahale olarak ortaya çıkarken aynı zamanda kent sakinlerinin gündelik yaşantılarına da etkide bulunmaktadır. Günümüz kentlerinin dönüşüm alanı ilan edilen bölgelerinde tarihsel birikim, yaşam biçimleri, kültürel değerler, sosyal ilişki ağları vb. göz ardı edilmekte ve kentler boş birer fiziksel yapıymışçasına yıkımlar gerçekleştirilmektedir (Akgün ve Karademir, 2007: 171). Farklı yaşam biçimlerini, farklı kültürleri ve ekonomik yapıları bünyesinde barındıran kentler bu anlamda zengin bir sosyal içeriğe sahipken; günümüzde hayata geçirilen kentsel politikalar bu temel özelliğe ket vurmakta ve farklılıkları birbirinden ayrı mekânsal ölçeklerde toplayarak sosyo-mekânsal bir ayrışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu süreç genel olarak sosyo-ekonomik açıdan güçsüz kesimlerin yaşam alanlarına müdahale edilmesi ve bu kesimlerin yaşam alanlarından uzaklaştırılması şeklinde işlemektedir (Özaydın ve Öncel, 2010: 569).

Kentsel alanlara meta olarak yaklaşılması ve bu doğrultuda uygulamaların hayata geçirilmesi mekânsal farklılaşma ve ayrışmalara yol açmaktadır. Toplumun varlıklı kesimleri korunaklı sitelere ve lüks yaşam alanlarına yönelirken; dezavantajlı yoksul ve marjinal kesimler yaşam alanlarını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmakta ve yoksunluğun yoğun olduğu süreçlere dahil olmaktadır (Harvey, 1999: 96; 2012b: 433; 2012c: 256-257, 361).

Kentlerin yeniden yapılandırılması ya da kentlere yönelik köklü dönüşüm uygulamalarının hayata geçirilmesi sürecinde dönüşüm alanlarında yaşayan kesimlerin katılımının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bir diğer ifadeyle dönüşüm alanlarında yaşayan kesimlerin “kent hakkı” korunmalıdır. Harvey’ in ifadesiyle kent hakkı kentsel olanaklara ve hizmetlere ulaşabiliyor olmanın ötesinde, kenti yeniden yapılandırma ve dönüştürme/değiştirme sürecinde söz ve güç sahibi hakkına sahip olma ya da talepte bulunabilme anlamına gelmektedir (Harvey, 2013: 44-45; 2012b: 413). Bu sürecin ana aktörü olarak yalnızca sermaye kesiminin görülüyor olmasını ise kentsel eşitsizliğin temel yansıması şeklinde değerlendirmektedir (Harvey, 2012a: 187).

2. YAŞLILARIN GÖZÜNDEN KENTSEL DÖNÜŞÜM

Yakın dönemde hayata geçirilen projeler ele alındığında; kentlerin yoksul, güçsüz ve dezavantajlı kesimlerinin yaşam alanlarına yönelik müdahalelerle karşılaşmaktadır. Bu kesimlerin yaşam alanlarından tahliye edildikleri ya da edilme kaygısı taşıdıkları, mülksüzleşme ve daha yoğun yoksulluk/yoksunluklarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir (Engincan, 2015: 111).

Yakın dönemde birbiri ardına çıkarılan yasa ve yönetmeliklerle hayata geçirilmeye çalışılan kentsel dönüşüm projeleri; kentsel mekânları sosyal, ekonomik ve kültürel açılardan soyut bir biçimde ele almakta ve dönüşümü fiziksel bir boyuta indirgeyerek hayata geçirmektedir. Günümüz kentsel dönüşüm projeleri kentlilerin ekonomik, kültürel ve sosyal durumlarını göz önünde bulundurmadığı gibi, dönüşüm alanında yaşayan kişilerin katılımını önemsememekte ve onların talep ve görüşlerine başvurmamaktadır (Akkar, 2006: 35). Gerek arazi ve ev fiyatlarındaki büyük artış, gerekse de kentteki ekonomik yeniden yapılanma yüzünden, çok sayıda insan taşınmak zorunda kalmakta; bunların çoğu da zorla tahliye edilmektedir (Berner, 2007:139). Yerinden edilen bu kesimler, şehir içindeki merkezi konumlarının sağladığı ekonomik ve sembolik sermayelerinin önemli bir bölümünü kaybetmektedirler. Kentsel dönüşüm, bu kesimlerin enformel ekonomilerinin büyük bir kısmını ortadan kaldırmakta, pek çok ucuz mal ve hizmete ulaşmalarını engellemekte, sosyal ilişkilerini bozmakta ve kişisel hayatlarını yeniden düzenleme zorunluluğu getirmektedir (Gannam, 2007:171-172).

Kentsel dönüşüm projeleri hazırlanırken ve uygulanırken toplumsal kesimlerin özellikle de yaşlıların, fiziksel ihtiyaçları ve güvenlik olguları sıklıkla dile getirilirken sosyal ilişki ağları göz ardı edilmekte hatta gündeme bile getirilmemektedir (Çapçoğlu ve Alpay, 2019: 1961-1962). Kentsel dönüşüm alanı ilan edilen ya da yeniden üretilmesi planlanan mekânlarda yaşayan yaşlıların sosyal beklenti ve ihtiyaçlarına öncelik tanınması ve dikkat edilmesi büyük önem taşımaktadır. Kentsel alan dönüştürülürken öncelikle sosyal ilişki ağları göz önünde bulundurulmalıdır. Dönüşüm alanı ilan edilen kentsel alanlarda yaşlılar açısından önem taşıyan sosyal ve

kültürel ağlar hali hazırda bulunmaktadır. Yeni oluşturulan kentsel alanlarda ise bu ağların yeniden inşa edilmesi gerekecektir. Bu inşa sürecinde sosyal katılımın düşmesi yaşlıların sosyal ihtiyaçlarının karşılanamaması anlamına gelecektir ve dolayısıyla yaşlıların gündelik yaşam pratiklerinde ortaya çıkacak tüm değişiklikler kaygı yaratacak boyutlara ulaşabilecektir (Çapçioğlu ve Alpay, 2019: 1962).

Günümüz kentsel dönüşüm projeleri mekânların sosyal boyutunu görmezden gelmekte, piyasa aktörlerinin ve günümüz tüketim toplumunun beklentileri doğrultusunda kentsel mekânları dönüştürmektedir. Kentlerin sakinleri özellikle yaşlılar, çocuklar, engelliler kentsel mekânı toplumun diğer kesimlerinden arda kalan alanlar çerçevesinde kullanabilmekte, kentsel karar mekanizmalarına dahil edilmemekte ve dışlayıcı ve eşit olmayan bir döngüde varlıklarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar (İçli, 2017: 70).

Yaşlı kesimlerin genel eğilimi yaşamlarını kendi konutlarında ve aşına oldukları sosyal çevrede sürdürmek şeklindedir. Kentsel dönüşüm projeleri ise uygulama sonuçları açısından değerlendirildiğinde iki olasılık çerçevesinde bu eğilime ket vurabilmektedir. Olası ilk sonuca göre kentsel dönüşüm projeleri ile yaşlı kesimler mevcut konutlarını terk ederek yeni bir konuta ve sosyal çevreye yönelmek zorunda kalabilir. İkinci olası sonuca göre ise; mevcut konutları yıkılarak yaşamakta oldukları kentsel alanlarda yeni ev verilerek yaşamlarına devam etmeleri sağlanabilir. Ancak bu sonuç alışkın olunan konut tipinin değişmesi ve komşuluk ilişkilerinin farklılaşması durumunu ortaya çıkarabilir. Ayrıca kentsel dönüşüm sürecinde ortaya çıkan hukuki işlemler, yeni ev bulma ve taşınma gibi faaliyetler de yaşlı kesimler açısından zorlayıcı olabilecektir. Gerek bilinen ve alışılmış bir mekânda olmak gerekse de tanınan ve güvenilen kişilerle aynı mekânı paylaşıyor olmak yaşlı kesimler açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Ancak kentsel dönüşüm projeleri genel sonuçları itibarıyla bu sürece zarar vermektedir (Tekten Aksürmeli, 2017: 713-714).

Hızla değişen ve dönüşen dünyada yaşlı kesimlerin bu sürece alışmama ya da karşı durma noktalarının en önemlilerinden birini yaşam alanlarındaki değişime karşı verdikleri tepki oluşturmaktadır. Yaşama ya da yaşlanma süreci bireylerin kendilerine bir alan oluşturma ve bu alana alışma durumu şeklinde okunabilir. Bu süreç sadece içinde yaşanılan konutu değil sosyal ilişkileri de kapsayan komşuluk, alışveriş mekânları vb. uzantıları da içermektedir. Bu uzantılar aslında alışkanlık, güvende hissetme, rahatlık, sosyalleşme gibi dinamikleri de sağlamaktadır. Mekânda ortaya çıkan bir değişime karşı çıkmak tüm bu dinamikleri kaybetme kaygısıyla ortaya çıkabilmektedir (Salur, 2019: 41, 43).

Kentlerin ve gündelik yaşam pratiklerinin değişimine uyum sağlayabilme düzeyi; kentsel ve mekânsal eşitsizliklerin derinleşmesinde ve sorunların ortaya çıkmasında oldukça büyük öneme sahiptir (Harvey, 2003: 57). Harvey; kentsel eşitsizliğin özellikle sanayi toplumunun bir ürünü olduğunu ve sermayenin hareketlilik hızı ve serbestliği farklı özellikler taşısa da bu eşitsizliğin ve küçük bir azınlık olan varlıklı kesimlerin toplumun

yoksul/yoksun kesimlerini sömürmesi durumunun günümüz kentlerinde de yoğun bir biçimde devam ettiğini ifade etmektedir (2003: 283).

Dezavantajlı ve yoksul kesimlerin yoğun olarak yaşadığı kentsel alanlarda uygulamaya konulan kentsel dönüşüm projeleri biryandan sosyo-mekânsal bir değişime neden olurken diğer yandan ise farklı dezavantajlılıkların kesişiminde birçok olumsuzluğa da ortaya çıkarmaktadır. Kentsel dönüşüm sürecinde çok da fazla görünür kılınmayan yaşlı kesimler dönüşüm sürecinde belki de en çok mağdur olan grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel mekânda ortaya çıkan sosyo mekânsal değişim yaşlı kesimlerin gündelik yaşam pratiklerini ve alışkanlıklarını da etkilemektedir. Gerek mekâna olan aşinalık gerek gündelik sosyal ilişki ağları bu süreçten zarar görebilmektedir. Yaşam alanlarının radikal bir şekilde değişmesi yaşlıların mekânsal dışlanmalarına ve güvendikleri çevrenin kaybına neden olmaktadır. Mekânın dönüştürülmesi ve yaşanılan mekândan uzaklaşma durumunun ortaya çıkması; komşuluk ilişkilerinin, tanıdık sosyo-mekânsal çevrenin, alışkanlıkların ve toplumsal hafızanın kaybedilmesine yol açmakta ve bu kayıplar yaşlı kesimlerin gündelik yaşantılarını büyük ölçüde etkilemektedir (Şentürk, 2019: 64-65; Kurtuluş, 2019: 80; 86). Tüm bireyler için olduğu gibi yaşlılar için de ev, mahalle bir mekânı belirtmektedir. Ancak bu mekanlar yalnızca fiziksel yönü olan deil aynı zamanda sosyal yönü olan alanlardır. Ayrıca bu mekanların yaşlılar için sembolik anlamları da oldukça fazladır. Dolayısıyla bireylerin tanıdık mekanlarda yaşlanma sürecini deneyimlemesi sosyal ilişkilerin devamlılığının sağlanması, yalnızlık ve yabancılaşmanın en aza indirgenmesi için önem arz etmektedir (Esendemir, 2016: 417). Kentsel alanlardaki yapılar fiziksel olarak bozulmalar yaşarken, o yapıları kullanan kesimler de biyolojik olarak yaşlanmaktadır. Bu durumu dikkate almadan hayata geçirilen kentsel dönüşüm uygulamaları, kentsel alanların sosyal mekânlar olduğunu görmezden gelerek; mekânların tarihsel kazanımlarını, sosyal hakları, mekânsal ilişki ağlarını kentsel rant uğruna yok etme eğilimine girmektedirler (Kurtuluş, 2019: 86).

Yaşlanma yalnızca biyolojik değil toplumsal boyutları da olan bir durumdur. Yaşlanma sürecinde bireyler toplumsal bakış açısında da bağlı olarak sosyal ilişki ağlarından, toplumsal ve kültürel faaliyetlerden, temel hizmetlere erişme olanaklarından uzak kalabilmektedir (Dericioğulları Ergun, 2019: 29; 2017: 29-30). Gündelik yaşantıda yaşa bağlı olarak ortaya çıkan bu uzak kalma durumu kentsel dönüşüm projelerinin uygulama sonuçlarına bağlı olarak daha da derinleşebilmektedir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Burdur ilinde yaklaşık 10 yıldır kentsel dönüşüm projelerinin hayata geçirilmesi üzerine tartışmalar yapılan Tepe, Sinan ve Karasenir mahallelerinde saha araştırması yapılmıştır. Kentin en eski yerleşim alanları olan bu mahallelerde hayata geçirilecek olan olası kentsel dönüşüm projesine ilişkin görüşlerinin yanı sıra mekân algısının da saptanabilmesi açısından özellikle 60 yaş ve üzeri mahalle sakinlerine ulaşılmıştır. Her mahallede 20

kişi ile ve toplamda 60 kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplamda 46 kadın ve 14 erkek görüşmeciye ulaşılmıştır. Erkek görüşmecinin azlığı temelde kadınların gündelik yaşantılarını konut ve çevresinde sürdürürken erkeklerin çarşı ya da kahve gibi kamusal alanlarda bulunmalarından kaynaklanmaktadır.

Görüşülen kişilerin yaşamlarının neredeyse tamamı araştırma sahasında geçmiştir. Konut mülkiyet durumları sorulduğunda sadece 7 görüşmecinin kiracı olduğu geriye kalan 53 kişinin ise mülk sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kira bedellerinin de 500 TL ve altında olduğu belirtilmelidir. Kadın görüşmecilerden 41'i ev hanımı olduğunu dile getirirken 5'i emekli olduğunu vurgulamıştır. Erkeklerin tamamı emekli olduğunu ifade etmiştir.

Mahalle ve konutları konusunda görüşleri sorulduğunda 47 görüşmeci konutundan memnun olduğunu ve bu memnuniyetin en temel nedeninin müstakil ve bahçeli evde oturuyor olmaktan kaynaklandığı dile getirilmiştir. 7 görüşmeci evin küçüklüğünden şikâyet ederken, 4 görüşmeci eskiliğinden 2 görüşmeci de konumundan memnun olmadığını vurgulamıştır. Genel olarak mahalleye ilişkin görüşlerin olumlu olduğu görülmektedir. Olumlu görüşler şu şekilde sıralanmıştır: tüm yaşamının geçtiği mahalle olması, akraba ve komşularla olan ilişkilerin güçlülüğü, merkeze yakınlık, ekonomik koşullarına uygun olması.

Tema 1: Beden Mekân Bütünleşmesi

Görüşme notları incelendiğinde “mekânın kimliğe işlenişi, sosyal çevrenin tarihsel inşası, emeğin zamana bağlılığı ve mekânı üretmesi, mekânın merkeziliği” şeklinde ifade edilebilecek dört alt temanın “beden-mekân bütünleşmesi” olarak ele alınabilecek bir üst temayı ortaya çıkardığı görülmektedir. Görüşmecilerin verdikleri yanıtlar tematik analiz tekniği ile incelendiğinde, yaşlıların yaşadıkları mahallede geçirdikleri zamana bağlı olarak yaşadıkları mekânla bütünleştikleri gözlemlenmiştir. Mahalle, artık onlar için bir uzuv ve aynı zamanda benliklerinin ve kimliklerinin parçası haline gelmiştir.

Görüşmelere katılan yaşlılar, yaşadıkları mekâna harcadıkları zamana bir başka ifadeyle mahallede geçirdikleri süreye bağlı olarak mekânın bu süreçteki üretiminin kendi varoluşlarının bir parçası haline getirmişlerdir. Bu bağlamda tarihsellik, yaşanan konutların miras yoluyla kendi atalarından kalması, kimlik tartışmalarının tümünde var olan “kadim geçmiş” yaratma-olusturma olgusuna paralellik göstermekte dolayısıyla bu geçmişe bağlı olarak mekânın nasıl üretildiğine tanıklık edilmesi yaşlıları mekânın bir parçası belki de dekoru haline getirmektedir.

Görüşme notları analiz edildiğinde ulaşılan bir diğer alt tema sosyal çevrenin tarihselliğinin bireylerin kendi benlik ve mekân algılarındaki roldür. Buna göre yaşlılar uzun yıllar boyunca yaşadıkları mahallede kurdukları ilişkiler üzerinden kendilerini belirlemiş ve yaşlandıkça en önemli korku/ endişe unsurlarından biri olan yalnızlık ya da yalnız kalma kaygısını

mahallelik üzerinden savuşturabilmekte bir başka ifadeyle oranın bir üyesi olarak orada yalnız kalmayacaklarını düşünmektedir. Kentsel dönüşüm tartışmaları da bu anlamda yaşlılar için önemli bir kaygı kaynağıdır. Yaşlılar mekânsal ortaklıktan kaynaklı sosyal çevrenin, kentsel dönüşümle birlikte dağılacağı endişesi içindedir ve kentsel dönüşüme karşı gösterilen direncin de en büyük nedeni burada yatmaktadır. Yaşlılık sürecine kadar oluşturulmuş sosyal çevre, mekân üzerinden yaşlıların “kimsesi” olmuştur.

Görüşmelere katılanlardan verdikleri yanıtlardan ulaşılan bir başka alt tema ise yaşanan mekânın kimlik üzerindeki belirleme gücüdür. Yaşlılar mekânsal değişikliğe maruz bırakıldıklarında kimliklerini kaybetme endişesi taşımaktadır. Dolayısıyla akademik yazında uzun uzadıya belirtilen kimlik ve mekân ilişkisinin kentsel dönüşümle birlikte yok olacağının düşünülmesi bu çalışma kapsamında da gözlemlenmiş bir alt temadır.

Kentsel dönüşüm projelerinin genellikle kentin rantsal değeri yüksek bölgelerinde, ki bu bölgeler genelde kent merkezlerinde kalan eski, yıpranmış ve köhne alanlardır, gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda görüşmelere katılan yaşlıların neredeyse tümü çeşitli şekillerde kent merkezine yakınlığın kendi hayatlarına sağladığı fırsat ve kolaylıklara değinmiştir. Hastane, market, semt pazarı gibi pek çok kentsel donatıya ulaşımın kolaylığından bahseden yaşlılar kentsel dönüşümle birlikte bu kolaylıklardan mahrum kalacaklarını ve dolayısıyla sadece mekânsal olarak şehrin henüz bilinmeyen bir köşesine itilmekle kalmayıp sahip olduğu ve onlar için yaşamsal olan bazı erişim olanaklarının da uzağına düşeceklerini düşünmektedir.

Tüm bu alt temaların sonucunda gözlem yapılan Tepe, Sinan ve Karasenir mahallerinde ikamet eden yaşlıların beden ve mekân bütünleşmesinin sağlandığı sonucuna ulaşılabılır.

Görüşülen kişilere yaşamakta oldukları mahallelerde kentsel dönüşüm yapılması planlandığından haberleri olup olmadığı sorulduğunda; bu yönde bilgilerinin olduğu ve bu bilgiyi genelde mahalle muhtarı ve komşularından edindiği cevabı alınmıştır. Mahalle sakinlerinin 24’ü bilgilendirme toplantısına da katıldığını 36’sı ise haberi olmasına karşın toplantıya gitmediğini dile getirmiştir. Kentsel dönüşüm projesinin içeriğine ilişkin bilgilerine başvurulduğunda 3 kişi daha iyi yaşam koşulları sunulacağı, 5’i eski evlerin yenileneceği ve 52’si de mahallelerine toplu konut yapılacağını vurgulamıştır. Olası kentsel dönüşüm projesi hakkında ne düşündükleri sorusuna ise; 8 kişi sağlam ve dayanıklı ev sahibi olacağını ve deprem riskine karşı güvende olacaklarını düşündüğünü dile getirmiştir. 7 kişi fikri olmadığını ifade ederken, 34 kişi büyük bir borç yükü altına girmekten korktuğunu 11 kişi ise yaşam alanlarını kaybetme korkusu taşıdığını belirtmiştir. Görüşülen kişilerin mekânın fiziksel dönüşümünden çok sosyal ilişki ağlarının kaybedilme korkusunu vurgulamaları ve sürecin mahalle sakinleri olumsuz etkileyeceğini düşündüklerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Bu bağlamda; 54 kişi kesinlikle kentsel dönüşümün uygulanmasını istemediğini dile getirmiştir. 3 kişi projeye olumlu bakarken 3 kişi ise

müteahhitte kendisi anlaşarak dönüşümü gerçekleştirmek istediğini vurgulamıştır. 42 kişi çoğu hanenin borç yükü altında kötü duruma düşeceğini, 14 kişi ise insanların yerini yurdunu kaybedeceğini dile getirmiştir. Genel vurgu komşuluk ilişkilerinin yok olacağını ve tanımadıkları insanlarla mekânı paylaşmak istemedikleri şeklindedir. Bir diğer ana vurgu ise yerinde dönüşümün olabileceği, borçlandırılmadan yaşam alanlarının daha sağlıklı hale getirilebileceğine yöneliktir.

Tema 2: Kentsel Dönüşümde Korkular ve Kaygılar

Görüşme notları incelendiğinde mahalle sakinlerinin olası kentsel dönüşüm uygulamasına yönelik çeşitli korku, kaygı ve çekinceleri olduğu görülmektedir. Bu çerçevede “*kentsel dönüşümde korkular ve kaygılar*” üst temasını “*borç yükü, komşuluk-dayanışma ilişkilerinin bitmesi ve yabancı yaşantıya yolculuk*” alt temaları ile birlikte değerlendirmek yerinde olacaktır.

Yaşamakta oldukları konutların eski bakım ihtiyacı olduğunu kabul eden mahalle sakinleri, dönüşümle birlikte ödeme güçlerinin üzerinde bir bedelle kendilerine yeni bir konut verileceğini ifade etmektedir. Yapılan görüşmelerdeki yaşlıların diğer illerde ve çevrelerinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerindeki olumsuz örneklerden etkilendikleri görülmüştür. Görüşmeciler bu anlamda en çok rızaları olmadan evlerinin yıkılması ya da ellerinden alınmasından korkmakta buna karşın çeşitli tedbirler geliştirmektedir. Çok sayıda yaşlı eğer böyle bir dönüşümle karşılaşırsa yeni konutun üzerlerine yükleyeceği borç yükünden kurtulmak için evlerini satmaya çalışacaklarını belirtmiştir. Böyle bir olasılığın gerçekleşmesi sonucunda konut fiyatlarının bazı kesimlerce aşağı çekilerek değişim değerinden daha düşük bedellerle konutların satın alınabileceği ve bunun da yaşlılar için birtakım başka ekonomik sorunlara yol açabileceği düşünülmektedir.

Mahalle sakinlerinin kentsel dönüşüm uygulamalarına ilişkin en önemli kaygılarından biri de komşu ve akrabalarla yaşanan dayanışma ilişkilerinin yok olacağına dair kaygıdır. Görüşmecilerin büyük bir kısmı olası yeni yaşam alanlarında ister yerinde dönüşüm olsun ister başka bir mekândaki yeni konuta taşınmak durumunda olsun eski sosyal ilişkileri devam ettirememeye endişesini taşımaktadırlar. Hastalık, cenaze, düğün vb. olaylarda hemen herkesin yardıma koştuğu ancak mekânın dönüşmesi durumunda bunların ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda mahallelinin birbirine güven duyduğu, birlikte salça, tarhana vb. şeyleri hazırladığı en önemlisi de herkesin birbirini tanıdığı ifade edilmekte; dönüşüm olursa bu ilişki ağlarının da yitirileceği kaygısı taşınmaktadır. Müstakil ve bahçeli evlerde yaşıyor olmanın avantajıyla, kolaylıkla sosyalleşebilen görüşmeciler apartmanda komşuları tanımama ihtimalinin bile bulunduğunu ifade etmektedirler.

Tema 3: Kentsel Dönüşüm İsteme Nedenleri

Görüşmeye katılan yaşlıların bazıları kentsel dönüşümün gerçekleşmesini istemektedir. Bu noktada “*Kentsel dönüşüm isteme nedenleri*” üst teması; “*ödeme gücü yeterliliği, sağlıklı yaşam alanı, doğal afet riski ve gençlerin/mirasçıların beklentileri*” alt temaları ile birlikte incelenebilir. Bu kişilerin genel profiline bakıldığında temel ayrımın “ödeme yeterliliği” olduğu görülmektedir. Yeni konutların ortaya çıkaracağı borç yükünü karşılayabilecek durumda olan yaşlılar mahallelerindeki kentsel dönüşümün başlamasını istemektedir. Bununla birlikte ödeme gücüne sahip oldukları gözlemlenen bu kesim konutlarının kullanım değerlerinden ziyade yeni sahip olacakları konutun değişim değerine daha fazla odaklanmakta; yeni konutun kendisini aynı zamanda bir yatırım aracı olarak da görmektedir.

Kentsel dönüşüm projesini destekleyenler arasında ikinci yaygın görüş kentsel dönüşümle birlikte sağlıklı konutlara erişileceği düşüncesidir. Sağlıksız, alt yapı ve konut donatılarının olmadığı bir çevrede oturduklarını belirten bu görüşmeciler için alt yapı eksiklikleri olmayan, çevre düzenlemesi tamamlanmış, konut ve yerleşke donatı ve donanımlarının olacağı yaşam alanlarına sahip olmak çekici gelmektedir.

Sağlıklı konut alt temasından farklılaşan bir diğer tema ise doğal afetlerdir. Burdur ilinin deprem bölgesinde olması, yaşlıların yaşadığı mevcut konutlarının olası bir depreme karşı risk altında bulunmaları kentsel dönüşüm isteyen bu görüşmeciler tarafından özel olarak dile getirilen bir husustur. Bu noktada depreme karşı dayanıklı konut inşa edileceği düşüncesinde olan kişiler tıpkı kentsel dönüşümüne korku ve kaygı ile yaklaşanlar gibi edindikleri bilgileri çevrelerinden ve diğer kentsel dönüşüm projelerinin sonuçlarından edinmektedir.

Görüşülen yaşlıların bir bölümü, kentsel dönüşümü kendilerinin istemediklerini belirtmelerine rağmen aile ve çevrelerinin kentsel dönüşümü istemesi nedeniyle aile kararına uyduklarını bildirmiştir. Özellikle ailenin genç üyelerinin “apartmanda yaşama” beklentileri yaşlıların kentsel dönüşümü istemelerinin temel nedeni olarak görülmüştür. Ayrıca ödeme gücü olmayan yaşlıların bazıları da çocuklarına miras olarak daha iyi koşullarda bir konut bırakmak istemektedir. Dolayısıyla borç yükü bu kişiler için korkutucu olsa da borç sonrasında edinilecek olan konut önemli bir motivasyon olarak görülmektedir.

Sonuç

İnsan ve mekân olguları geçmişten günümüze kadar birbirinden ayrı düşünülemeyecek bir ilişki ağına sahip olmuştur. Yerleşik yaşama geçerek mekânın temelini atan insanlar süreç içinde de mekânın özelliklerine bağlı olarak kendi yaşantılarını sürdürmüşlerdir. İlk yerleşimlerden günümüze mekânlar içsel ve dışsal dinamiklere bağlı olarak değişime uğramışlar ve dolayısıyla insanların yaşantılarını da etkilemişlerdir. Önceleri kendiliğinden yaşanan değişim ve dönüşüm süreçleri yakın dönemde dışsal müdahalelere

maruz kalmaya başlamıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde neoliberal anlayışın en kârlı yatırım aracı olarak mekânı ya da kentsel alanları görmeye başlamasına paralel olarak kentsel alanlar/mekânlar da metalaşmaya ve kâr aracı olarak görülmeye başlanmıştır.

Kentsel alanın/mekânın alınıp satılabilen bir meta halini alması ne yazık ki mekânı oluşturan ve kullanan, bir diğer ifadeyle mekâna sosyo-kültürel bir özellik katan kentlilerin bir kısmını olumsuz yönde etkilemiştir. Kentleri içi boş birer fiziksel birim olarak gören günümüz kent politikaları yeni yatırım alanları yaratmak adına ortaya çıkardıkları uygulamaları hızla hayata geçirmektedirler. Bu sürece yakın dönemde hız kazandıran ve destek olan uygulamalar olarak da karşımıza kentsel dönüşüm projeleri çıkmaktadır. Ülke kentlerinin neredeyse tamamında hayata geçirilen kentsel dönüşüm uygulamaları; deprem riski, gecekondular, sağlıksız ve niteliksiz çevre/konut, kentsel dokunun bozulması vb. nedenlerle hayata geçirilmektedir.

Kentlerin yeniden yapılandırılması sürecinde ekonomik ve toplumsal sorunlara odaklanmaktan çok kentlerin imaj ve etkinliklerine yoğunlaşmak kolay elde edilebilecek siyasi ve ekonomik faydalarına karşılık uzun vadede daha büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir (Harvey, 2012: 434). Günümüz kentsel dönüşüm projeleri mekânın sosyal boyutunu hiçe sayarak hayata geçirilmekte ve bu bağlamda kentlilerin yaşam dinamiklerini ve sosyal ilişki ağlarını olumsuz etkilemektedir.

Sosyal ilişki ağları ve sosyal katılım tüm bireyler için büyük önem taşırsa da yaşlı kesimler çevresindeki insanlarla sosyal ilişki ağlarını sıkı bir şekilde sürdürme ihtiyacını daha yoğun yaşamaktadırlar. Sosyal katılım, bağlılık, dayanışma, yardımlaşma, güven vb. ilişki ağları yaşlandıkça daha fazla önem kazanmakta ve sosyal destek/bağımlılık beklentileri artmaktadır (Çapçioğlu ve Alpay, 2019: 1958-1959). Tanıdık ve aşına olunan mekân bu beklenti ve ilişkileri karşılama konusunda büyük önem taşımaktadır. Sosyal ilişki ağları ve sosyal katılım yaşlı kesimler açısından gerek fizyolojik gerekse de psikolojik anlamda olumlu etkiler ortaya çıkarmaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi kentsel alanların/mekânların sosyal boyutunu hiçe sayan kentsel dönüşüm projelerinin en görmezden geldiği kesimlerden birini yaşlılar oluşturmaktadır. Yaşam alanlarında hızlı bir dönüşümün ortaya çıkmasına ek olarak bir de bu alanlardan uzaklaşmak durumunda kalan yaşlılar; dönüşüm sürecine uyum sağlamakta oldukça zorlanmakta ve dolayısıyla kentsel dönüşüm projelerine karşı çıkmaktadırlar. Gerek ülkenin diğer kentlerinde gerekse de bu çalışmada ele alınan Burdur ili örneğinde; yaşamlarının çoğunu geçirdikleri ev ve mahallelerinde var olan birikim, deneyim, bellek, anı ve alışkanlıkları terk etmek ve yeni bir yaşam alanına alışmak en çok yaşlılar açısından sorun oluşturmaktadır. Gündelik yaşam pratikleri bir yana kendilerini güvende ve rahat hissettiren sosyal ilişki ağlarını da kaybedebilme çekincesi yaşlıları rahatsız etmektedir.

Gündelik yaşantılarında konut, gıda, eğitim, sağlık, boş zaman değerlendirme, ulaşım gibi ihtiyaçlarını karşılayamaması ve sosyal çevresine

kolay erişememesi ya da ondan uzaklaşması durumunda bireyler kentsel yaşantılarını devam ettirebilme ya da kente eklenilebilme konusunda sorunlar yaşamaktadır (Harvey, 2003: 98). Kentsel dönüşüm projeleri ile sayılan bu ihtiyaçları yıllardır bir rutin haline getirerek karşılamakta olan yaşlı kesimlerin gündelik yaşam pratikleri sekteye uğrayabilecektir. Bu nedenle kentsel dönüşüme yönelik kaygılar taşıyor olmaları yadrganmamalıdır. Alışkın oldukları konut ve yaşam tarzı, tüketim alışkanlıkları ve sosyal ilişki ağlarının değişmesi ya da ortadan kalkması durumunda yerlerini doldurmak yılların deneyimi ve alışkanlıkları nedeniyle oldukça sıkıntılı olabilecektir. Bu nedenle; depreme dayanıklı, sağlıklı ve yaşanabilir kentler oluşturma çabasıyla uygulamaya konulduğu ileri sürülen kentsel dönüşüm projelerinde dönüşüm alanında yaşayan kesimlerin gündelik yaşam pratikleri ve sosyal ilişki ağları mutlaka dikkate alınmalı ve sürece katılımları sağlanmalıdır. Özellikle neredeyse tüm yaşantılarını bu alanlarda geçiren ve bu mekânların belleğini oluşturan yaşlı kesimlerin mağdur edilmemeleri adına gerek fiziksel gerekse de sosyo- ekonomik önlemler alınmalı ve olası problemlere yönelik çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Ev ve konut arasındaki ince çizgi görüşmecilerin kentsel dönüşüm olgusunda da karşımıza çıkmaktadır. Kentsel dönüşüme olumlu yaklaşanlar bir evden ziyade bir konut beklentisi içinde iken dönüşüme karşı olanlar ev kavramına uygun olarak yaşadıkları alana sahip çıkmakta dolayısıyla sadece yaşadıkları konutu değil bir yaşam alanını kaybetme noktasında bir tutum geliştirmektedirler. Kentsel dönüşüm alanın heterojen bileşenleri, mahallelerinin dönüşümleri sürecinde bir arada ortak hareket etme pratiğinden çıkar ve beklentileri gereği uzaktır. Bu ayrılığın kentsel dönüşümün teorik içeriğinde olan sermaye birikim sürecindeki aktörlerin dönüşüme dolayısıyla kentsel ranta ulaşma sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Akçay, C. (2015). *Yaşlılık ve Emeklilik*, Ankara: Pegem Akademi.

Akgün, G., Karademir, H. (2007). Kentsel Dönüşümde Yeni Sermaye Hareketleri ve İlişki Biçimleri. *İstanbul Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 170-181), 13-15 Eylül, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Akkar, Z. M. (2006). Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye. *Planlama*, (36), 29-38.

Altınörs Çırak, A., Yörür, N. (2006). İzmir Onur Mahallesi Örneğinde Farklı Söylemler ve Taraflar Açısından Kentsel Dönüşümün İki Yüzü. *Planlama*, (3), 79-88.

- Alver, K. (2010). *Siteril Hayatlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Alver, K. (2012). Mahalle. (Ed. Köksal Alver). *Kent Sosyolojisi* içinde (s. 221-237), Ankara: Hece Yayınları.
- Berner, E. (2007). Metropol İkilemi: Küresel Toplum, Yerellikler ve Manila'da Kent Arazisi İçin Yürütülen Mücadele. (Der. A. Öncü ve P. Weyland. Çev. L. Şimşek ve N. Uygun). *Mekân, Kültür, İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* içinde (s. 137-161), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bookchin, M. (1999). *Kentsiz Kentleşme, Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, (Çev. B. Özyalçın). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Canatan, A. (2016). Yaşlılıkta Sosyal İlişkiler ve Kuşaklararası Etkileşim. (Ed. Harun Ceylan). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (s.139-155). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ceylan, H., Kurtkapan, H., Turan, B. (2015). Literatür: Türkiye'de Yaşlıların Yaşam Durumları. (Ed. M. Şentürk ve H. Ceylan). *İstanbul'da Yaşlanmak* içinde (s.35-60). İstanbul: Açılım Kitap.
- Çapçioğlu, İ., Alpay, A. H. (2019). Çevresel Gerontoloji Bağlamında 'Yerinde Yaşlanma'nın Temel Belirleyicileri ve Aktif Yaşlanma Süreciyle İlişkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8 (3), 1949-1966.
- Dericioğulları Ergun, A. (2019). Bermuda Şeytan Üçgeni: Kırsal Alanda Yaşlı Kadın Olmak. *beyond. İstanbul*, 3(5), 29-34.
- Dericioğulları Ergun, A. (2017). Türkiye'de Yoksulluk ve Dezavantajlılık Halleri: Yaşlı Kadın Olmak Üzerine Bir Okuma. *Toplum ve Demokrasi*, 11 (24), 17-36.
- Doğan, A. E. (2007). *Eğreti Kamusal Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Duru, B. (2001). Gökdelenler ve Kent. *Cevat Geray'a Armağan* içinde (s.331-362), Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları.
- Düzenli, T., Alpak, E. M. (2017). Yaşlıların Kentsel Açık Mekân Kullanımlarının İncelenmesi: Trabzon Kenti Örneği. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 10(2), 1-8.

- Eğilmez, D. B. (2010). İzmir’de Kentsel Dönüşüm ve Dönüştürülemeyen Zorunlu Yoksulluk Halleri. (Der. D. Yıldırım ve E. Haspolat). *Değişen İzmir’i Anlamak* içinde (s. 601-638), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Engincan, P. (2015). Kentsel Dönüşümün Sonuçları: Kent Yoksulluğu/Yoksunluğu ve Toplumsal Dışlanma. *İdealkent*, (16), 107-122.
- Erder, S. (1998). Kentlerdeki Enformel Örgütlenmeler, ‘Yeni’ Eğilimler ve Kent Yoksulları Ya da Eski Hamamdaki Yeni Taslar. (Der. Y. Sey). *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* içinde (s. 107-113), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Ergun, C., Koçancı, M. (2017). Yoksulluk ve Kentsel Mekân Üzerine Birkaç Not... *Toplum ve Demokrasi*, 11 (24), 201-228.
- Esendemir, Ş. (2016). Türkiye’de Yerinde Yaşlanma ve Mekân Gerontolojisinin Temel Parametreleri. *Sosyoloji Dergisi*, 36 (1), 13-31.
- Gannam, F. (2007). Küreseli Yeniden Tahayyül Etmek: Kahire’de Yeniden İskân ve Yerel Kimlikler. Der. A. Öncü ve P. Weyland. Çev. L. Şimşek ve N. Uygun). *Mekân, Kültür, İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* içinde (s. 165-191), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gökbulut, Ö. (1996). Kentsel Yenilemenin Değişen Anlam ve Boyutları. *Planlama*, (1-4), 34-38.
- Görgün Baran, A. (2016). Yaşlılıkta Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık. (Ed. H. Ceylan). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (s.77-97), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gül, H., Ergun, C. (2011). Urban Regeneration and Social Segregation, The Case of İstanbul. *Toplum ve Demokrasi*, 5(11), 155-172.
- Gül, H., Taşdan, N., Kiriş, H. M. (2008). Kentsel Büyüme Yönetimi ve Isparta’da Komşu (Mücavir) Alan Uygulamaları. (Der. F. N. Genç, A. Yılmaz ve H. Özgür). *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler* içinde (s. 355-377), Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Harvey, D. (2012c). *Paris Modernitenin Başkenti*. (Çev. Berna Kılınçer). İstanbul: Sel Yayıncılık, İstanbul.

- Harvey, D. (1999). *Postmodernliğin Durumu*, (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2003). *Sosyal Adalet ve Şehir*. (Çev. M. Morali). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2008a). *Umut Mekanları*. (Çev. Z. Gambetti). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2008b). *Yeni Emperyalizm*. (Çev. H. Güldü). İstanbul: Everest Yayınları.
- Harvey, D. (2009). Kapitalist Kent. (Çev. E. Kılıç). *New Left Review 2008 Türkiye Seçkisi* içinde (s. 181-202), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Harvey, D. (2012a). *Sermaye Muamması, Kapitalizmin Krizleri*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Harvey, D. (2012b). *Sermayenin Mekânları: Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru*. (Çev. B. Kıcır, D. Koç, K. Tanrıyar ve S. Yüksel). İstanbul: SEL Yayıncılık.
- Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler: Şehir Hakkında Kentsel Devrime Doğru* (Çev. Ayşe Deniz Temiz). İstanbul: Metis Yayınları.
- İçli, G. (2017). Yavaşlayan Kentler ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 10 (2), 67-75.
- Keyder, Ç. (2002). *Globalleşme Ekseninde STK'lar Bir Alternatif Olabilir mi?*, İstanbul, (42), 50-55.
- Kocabaş, A. (2006). *Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'den Beklentiler*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Köksal, A. (2008). *Yuvarlak Masa Söyleşisi, İstanbul'da Kentsel Dönüşüm. Mimar*. İstanbul. (30), 13-24.
- Kurtuluş, H. (2019). Kentsel Dönüşümün Sessiz Mağdurları Yaşlılar. *beyond. İstanbul*, 3(5), 80-86.
- Kuyucu, T., Ünsal, Ö. (2011). Neoliberal Kent Rejimiyle Mücadele: Başbüyük ve Tarlabası'nda Kentsel Dönüşüm ve Direniş. (Der. Deniz Göktürk, Levent Soysal ve İpek Türel). *İstanbul Nereye? Küresel Kent, Kültür, Avrupa* içinde (s. 85-106), İstanbul: Metis Yayınları.

- Macionis, J. J. (2012). *Sosyoloji*. (Çev. A. Canatan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özaydın, G., Öncel, A. D. (2010). Güçsüz Kesimlerin Mekanlarını Anlamak Üzere Bir Deneyim: Beykoz Örneği. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 33. Kolokiyumu: *Kentleri Korumak Savunmak Bildiriler Kitabı* içinde (s. 569-578), 6-8 Kasım 2009, Antalya.
- Roberts, P., Sykes, H. (2000). *Urban Regeneration: A Hand Book*. London: SAGE Publications.
- Sallan Gül, S., Kahraman, F. (2013). Kent İçin Sosyal Adaleti Savunmak Ya da David Harvey Üzerinden Kentsel Adaleti Okumak. (Der. C. Ergun, M. Güneş ve A. Dericioğulları Ergun). *Kent Üzerine Özgür Yazılar* içinde (s.257-277), İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Salur, G. (2019). Mekân ve Yaşlılık: İhtiyarlara Yer Yok mu? *beyond. İstanbul*, 3 (5), 41-47.
- Sarı, M. C. (2016). *Kentsel Dönüşüm Rehberi*. İstanbul: Aygan Yayıncılık.
- Smith, N. (2015). Mutenalaştırma, Sınır ve Kentsel Mekânın Yeniden Yapılandırılması. (Haz. N. Smith ve P. Williams). *Kentin Mutenalaştırılması* içinde (s. 29-55), İstanbul: Yordam Kitap.
- Şahin, N. (2008). Kentsel Dönüşüm. *Bursa Defteri*, (31-32), 76-79.
- Şengül, T. (2000a). Üçüncü Yol, Kent Mekânı ve Yerel Topluluklar. (Der. M. C. Yalçınan). *Üçüncü Yol Arayışları ve Türkiye* içinde (s. 235-256), İstanbul: Büke Yayınları.
- Şentürk, M. (2019). Yeni Kentleşme Dinamikleri ve Kentte Yaşlılık. *beyond. İstanbul*, 3 (5), 61-67.
- Tekten Aksümerli, Z. S. (2017). Yaşlılık Ekseninde Türkiye’de İç Göç ve Kent. *Akademik Bakış Dergisi*, (64), 703-716.
- Torunoğlu, E. (2007). Kentsel Dönüşüm: Pazarlamanın Dayanılmaz Hafifliği. (Ed. A. Mengi). *Kent ve Planlama Geçmişini Korumak Geleceği Tasarlamak* içinde (s. 375-388), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Tümtaş, M.S. (2012). *Kent, Mekân ve Ayrışma*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yapıcı, M. (2008). Yuvarlak Masa Söyleşisi, İstanbul'da Kentsel Dönüşüm. *Mimar. İst*, (30), 13-24.

Yedekçi, G. (2015). *Kentsel Dönüşüm*. İstanbul: Mimarlık Vakfı İktisadi İşletmesi Yayınları.

Yıldırım, A. E. (2006). Güncel Bir Kent Sorunu: Kentsel Dönüşüm. *Planlama*, (35), 7-24.

Yıldız, M. Z., Zümrüt, M.S. (2012). Toplu Konut İdaresi (TOKİ)'nin Kentsel Dönüşümüne Etkisi ve Konut Üretim Faaliyetlerine Eleştirel Bir Bakış (Diyarbakır Kenti Örneği). (Ed. Köksal Alver). *Kent Sosyolojisi* içinde (s. 395-434), Ankara: Hece Yayınları.

Zeybekoğlu S. (2013), Kentsel Dönüşüm ve Kentte İnsan Hakları. (Ed. S. Kalem Berk ve P. Uyan Semerci). *Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları* içinde (s. 1-16), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Temaların Ulaşıldığı Bazı Görüşme Alıntıları:

Yüz yüze yapılan görüşmelerde mahalle sakinleri aşağıdaki ifadeleri dile getirmişlerdir.

"Ben burada aman desem konu komşu yetişir. Hoş demesem de gelen geçen kapımı çalar, hal hatır sorar, eksiğin gediğin var mı der. Gitsek buralardan nasıl olacak? Tanımayan gelip ölümüzü bile kaldırmaz."

"Kentsel dönüşüm olursa çok üzülürüm yani evimi bırakıp gidiyorum. Buraları bırakıp gidiyorum. Mesela ben şuradan meydana doğru yürüsem, evime bile gelmese bir komşumu görüyorum. Nasılsın, iyi misin diyorum, o bile bana bir moral oluyor. Ama dönüşüm olursa gideceğim yerde ben kimseyi tanımıyorum."

"Görüyöz dönüşen yerleri. İnsanlar mecbur bırakıp gidiyorlar başka başka yerlere. Niye borcu ödeyemem korkusuyla. Ya da TOKİ ev vercem diyo, veriyo da ama görüyöz verdiklerini. Duvarlar dökülüyor, cam çerçeve hemencik kırılıyor. Vermesin benim evim daha iyi."

"Ben burayı kendi imkanlarımca gece gündüz demeden dişimi turnağıma katarak yaptım, zamanla elime geçen parayla hem ailemi hem yaşadığım evi toparladım bu ev bizim tarihimiz bizim geçmişimiz bu evde değil sadece bu mahalle neleri yaşadı neleri gördü. Buraya kentsel dönüşümü getirdiklerinde beni mahalleden göndermeyeceklerini söylüyorlar buraya avukat, doktor işi gücü hali vakti yerinde olan insanlar geldiğinde bizi ne anlayacaklar ben kapılarını çalıp oklava yada ekmek isteyebilecekmiyim. Bıraksın bizi kendi halimize madem çıkarları yok karşılık beklemeden destek olsunlar yollarımızı duvarlarımızı yapsınlar bizi deprem riski var şu var doğal afet var diyerek kandırmasınlar bunlar kargalar bile güler."

“Kentsel dönüşümle evlerimizin harebe görüntüsü ortadan kalacak her yerden toz toprak giriyorken içeri kentsel dönüşümle daha modern yapılara kavuşup daha güvenli daha geniş yerlerde oturacağız. Benim kızımda Toki’lerin yaptığı sitelerde oturuyor arada gidip onları görüyorum ve hoşuma gitmiyor değil bu gecekondulardan bıktım imkanında yok kendim yapım, en azından devlet bunu kendi el atıyor yapıyor. Ben istiyorum kentsel dönüşüm projesini daha geniş daha modern bir yapıya kavuşmak niye kötü olsun ki.”

“Bu ev bize dedemden kaldı dedem 82 yaşında vefat etti ben 85 yaşındayım oğlum ben burası ailemden bana miras kaldı. Toplantıya çağırdı muhtar kentsel dönüşüm projesi ile ilgili gittim benim miras olarak korumaya çalıştığım yeri tatlı dille almaya kalkıyorlar ve bana daha iyi imkan sunacaklarını söylüyorlar ben daha iyi imkan istemiyorum alıştığım gelenekleri bozmak istemiyorum bu yaştan sonra herkes yerinden memnun bu mahallede.”

“Şimdi bak gençler istiyor apartmanı falan. Onlar da haklı kendince. Görüyorlar başkalarından istiyorlar daha iyi evler falan. İyi de zaten durmuyorlar ki burda. İşe güce gidiyorlar. Yatmadan yatmaya evdeler. Bizim öyle mi? gezme tozma zaten yok. Kapı önünde eyleşiyoruz biz.”

“Tüm mahalle tanır burda birbirini. Düğün mü var cenaze mi hasta mı herkes koşar gelir ucundan tutar. Gözümü burada açtım ben bıraksınlar burda kapatayım.”

“Evet evim eski, çatısı yapılmak ister. Kentsel dönüşümle sıfır ev vereceklermiş, üste para ödemeyecekmişiz güya öyle diyorlar. Ama inanmıyorum kazancı olmasa bana niye iyilik yapsın. Benim olan bu eski evi alır yenisini de bana satar. Benim yeni ev alacak param olsa şimdi alırım. Tek emekli maaşı ile nasıl ödersin.”

“Bizim mahalle çok güzeldir. Hem sessiz hem merkeze yakın. Yürüyerek pazara gidiyorum, sağlık ocağına da gidiyorum hasta olunca ya da ilaç yazılacağı zaman. Otobüse binmeye gerek yok. Kimseye aman demeye gerek yok. Başka bir yerde olsa otobüse bincen para demek, çocuklara desen müsait olmalarını bekleyecen. Böyle iyi...”

“Dönüşüm mü neymiş onunla bana yeni ev vereceklermiş. Ee yeni ev bitene kadar ben nereye gitçem. Kiraya mı çıkcam. Kirayı kim ödeyecek. Yeni ev vereceklerine benim evin eksliğini yapınlar yeter bana.”

“Karşı sokakta oğlumun evi var, iki ev ötede kaynımın evi var. Karşı komşumu gelin olduğundan beri tanırım. Çocukları elimde büyüdü sayılır. Yazın birlikte tarhana, salça yaparız, bulgur kaynatırız. Akşam olunca bütün mahalle sokakta çay içeriz, yarenlik ederiz. Hasta olsam oğlum, gelinim koşar yamacıma. Onlar yetemese komşular var. Bahçem var, tavuğum var ikicik. Ben dairede yapamam öyle dört duvar. Can sıkıntısından ölürüm.”

“Buradaki komşuya aç gütsen kapıyı açar. Mahalledeki herkes akraba... Dönüşüm yapınca koca apartmanda kimbilir kaç kişi olacak herkes yabancı, huyunu suyunu bilmezsin, hırlı mı hırsız mı belli değil.

Burada herkes birbirine girip çıkar, kapıyı kilitlemezsin burada. 2 göz odalı evim var ama akrabam, benim komşum burda.”

“Ben emekliyim öyle alışkın değilim evde oturmaya sabah çıkıyorum Oluklaraltında bizim kahve var. Herkes orda. Orda oturup, oyun oynuyoruz, çay içiyoruz sohbet ediyoruz. Kimisi 40 yıllık arkadaşım. Sonra aşağı doğru yürüyorum çay bahçesine kadar. Namazımı orda kılıyorum. Camiye gelen arkadaşlar var onlarla hal hatır sohbet derken günler böyle geçiyor. Hem hareket ediyorum hem arkadaşlarımı görüyorum. Beni başka yere gönderseler nereye çıkaracağam. Eve hapis ondan sonra.”

Extended Abstract

In this study, David Harvey's approach to the space phenomenon is discussed in general terms. Then, on Harvey's axis, the concepts of city, space, housing and urban transformation practices are briefly evaluated. After examining the spatial relationship of elderly individuals, an evaluation is made on the results of the field study conducted with people aged 60 and over, living in Tepe, Sinan and Karasenir neighborhoods, who were stated to be exposed to urban transformation in Burdur, and the interviewees' perceptions of urban transformation. Their views on urban transformation projects have been shared.

According to Harvey, space is a phenomenon that is shaped by and shape human beings. To Harvey, who emphasizes that humanitarian acts, activities and culture are the main actors in the shaping of spaces, this shaping also reflects the culture, structure, goals and lives of the society.

In most general terms, space refers to a new situation that has arisen from the moment the human hand touches the ground. Place should be considered as a structure in which social events take place and social facts emerge and people's daily lives are shaped, and therefore, these processes are affected. Space which has been created by people adding meaning to the ground, nature and environment, has also an impact on the development of social processes.

Capital prefers the areas that are the most profitable for itself, where it can increase its accumulation in a short time and continues its activities freely. In this process, institutional arrangements come out as the mechanism that it most needs. Recently, both national-local government in Turkey and governments all around the world have been implementing the regulations in order to withdraw the capital. In fact, it is ignored in terms of inequalities that may occur while implementing these regulations and does not avoid practices that will pave the way for the capital accumulation process. As an example of this situation, with all the victimization it has revealed and the socio-economic inequalities it creates, urban transformation projects, which are the backbone of today's urban politics, can be shown.

Urban transformation can be considered as a collection of activities carried out in order to make social, cultural, economic, environmental and physical conditions of urban areas that are considered to be worn out,

deteriorated or in the process of collapse as a whole and to make them healthier and better. In this context, within the framework of urban transformation applications, determining the factors causing urban degradation, improving bad living conditions, eliminating social or physical infrastructure problems, restoring the values thought to be lost in the urban texture to the cities, etc. expressions are frequently encountered.

When the projects implemented in the recent period are considered, it is seen that the interventions for the living spaces of the poor, weak and disadvantaged parts of the cities are intense. It has been determined in many studies that these groups are evacuated from their living spaces or have concerns about being expropriated, and face more intense poverty/deprivation.

The general tendency of the elderly people is to continue their lives in their own homes and in the social environment they are familiar with. On the other hand, urban transformation projects can hinder this tendency within the framework of two possibilities when evaluated in terms of implementation results. According to the first possible result, with urban transformation projects, elderly people may have to abandon their existing houses and turn to a new house and social environment. According to the second possible result, their existing houses can be demolished and they can continue their lives by being given new houses in the urban areas where they live. However, this fact results in the change in terms of the used housing type and the differentiation of neighborhood relations. In addition, activities such as legal transactions, finding a new house and moving in the process of urban transformation can be challenging for the elderly people. Being in a known and familiar place and sharing the same space with well-known and trusted people are of great importance for the elderly people. However, urban transformation projects harm this process due to their general results.

As mentioned above, elderly people constitute one of the most ignored sections of urban transformation projects that ignore the social dimension of urban areas/spaces. In addition to the emergence of a rapid transformation in their living spaces, the elderly who have to move away from these areas, they have great difficulty in adapting to the transformation process and oppose it. In the example of Burdur province, which is dealt with in this study, as well as in other cities of the country, abandoning the experiences, memories and habits that exist in their homes and neighborhoods where they spent most of their lives and getting used to a new living space are the most problematic for the elderly. Apart from daily life practices, the hesitation of losing social networks that make them feel safe and comfortable bothers the elderly.

Due to urban transformation projects, elderly people's daily life practices, which have been met in a routine for years, may be interrupted. Therefore, it should not be odd that they have concerns about urban transformation. In case of the change or disappearance of the housing and lifestyle that they are accustomed to, consumption habits and social

networks, filling their places may be quite troublesome due to years of experience and habits. For this reason, in urban transformation projects, which are claimed to be put into practice with an effort to create earthquake-resistant, healthy and livable cities, the daily life practices and social networks of people living in the transformation area should be taken into consideration and their participation in the process should be ensured. Both physical and socio-economic measures should be taken and solutions should be developed for possible problems especially for elderly people's not being victimized. They spend almost all of their lives in these areas and their memories make up of these spaces.